

สามปีหลังสึนามิ

“การฟื้นฟูที่ยั่งยืน? เราได้รับอะไรและเราจะเดินหน้าต่อไปอย่างไร ”

ช่วงที่ 1: “ตัวอย่างข้อปฏิบัติที่ดี”

วิทยากร

- คุณภาคภูมิ วิชาธรวัฒน์ จากเครือข่ายความร่วมมือฟื้นฟูชุมชนชายฝั่งอันดามัน: ประสบการณ์ทั้งด้านบวกและลบจากกระบวนการฟื้นฟู
- คุณไมตรี จงไกรจักร ตัวแทนจากศูนย์ประสานงานหมู่บ้านน้ำเค็ม: การเมืองท้องถิ่นกับการฟื้นฟูหลังภัยพิบัติ
- บริษัท Computer and Communication Networks Co., Ltd. : เครือข่ายการสื่อสารของชุมชน ผู้ประสบภัยผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อสร้างช่องทางในการสื่อสารเกี่ยวกับการฟื้นฟูหลังสึนามิ

ในช่วงสามปีที่ผ่านมาซึ่งเราจะเห็นได้ว่าเมื่อทบทวนบทเรียนในการฟื้นฟูที่เกิดขึ้นจะพบทั้งที่ประสบความสำเร็จและพบกับความล้มเหลวในการดำเนินการ เกือบทุกคนที่สูญเสียบ้านไปกับภัยพิบัติในครั้งนั้นมีบ้านหลังใหม่ไว้พักพิงกันหมดแล้ว มีการก่อสร้างระบบสาธารณูปโภคและอุตสาหกรรมต่างๆ ขึ้นใหม่อีกครั้ง แต่ในบางแง่มุมเรายังพลาดเป้าหมายในการ “พลิกวิกฤติให้เป็นโอกาส” จากเหตุการณ์สึนามิ ซึ่งเป็นประเด็นที่ได้ระบุไว้ในปฏิญญากระบี่ ความไม่เป็นธรรมในโครงสร้างต่างๆ ทางสังคมที่เกิดในช่วงเกิดก่อนเหตุการณ์สึนามิก็ยังคงปรากฏให้เห็นอยู่หลังสึนามิผ่านไป ประเด็นเรื่องปัญหาสิทธิในที่ดินก็เป็นหนึ่งในความไม่เป็นธรรมนั้น

อย่างไรก็ตาม อีกด้านหนึ่งเราก็ได้เห็นถึงการสร้างความเข้มแข็งให้กับตัวเองของชุมชน ซึ่งก็ดูเหมือนว่าเราจะมีชุมชน และองค์กรท้องถิ่นต่างๆ ที่มีความเข้มแข็งมากกว่าเดิม ในวาระที่หนึ่งนี้เราจะได้ร่วมกันพิจารณาในประเด็น “ตัวอย่างการฟื้นฟูที่ดี” เพื่อเราจะได้รับประโยชน์จากการดำเนินการที่ควรถือเป็นแบบอย่างในการพัฒนาในกรณีที่มีความคล้ายคลึงกันต่อไปในอนาคต

ช่วงที่ 2: การท่องเที่ยวและการฟื้นฟูที่ยั่งยืน, วาระพิเศษเพื่อการพัฒนา?

วิทยากร

- คุณ ทิววรรณ ชัยขาว และคุณ รอมลี แม่ระาะ หัวข้อเรื่องงานวิจัยถึงแหล่งธรรมชาติ และการท่องเที่ยวในอำเภอตะกั่วป่า
- คุณปัญญา อนันตะกุล ตัวแทนจากบ้านน้ำเค็ม หัวข้อเรื่อง สโคปต์ชาร์เตอร์ แนวคิดการท่องเที่ยวหลังสึนามิที่เอื้อประโยชน์ต่อชุมชน
- คุณธนู แบนเนียน จากโครงการความร่วมมือเพื่อการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอันดามัน ในหัวข้อเรื่อง SoFaR: โอกาสของชุมชนต่อนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวหลังสึนามิ

การฟื้นฟูอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และชุมชนผู้ประสบภัยได้มีการวางแผนและดำเนินการจากหลายฝ่าย โดยได้ดำเนินงานตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน และดำเนินการพัฒนาโดยใช้กรอบในการดำเนินการที่ต่างกันสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจสองแบบนี้คือ “เศรษฐกิจระดับชาวบ้าน” (หรือเศรษฐกิจท้องถิ่น) และ “เศรษฐกิจคนเมือง” (หรือเศรษฐกิจเมืองใหญ่)

แม้ว่าในหลักการแล้วเศรษฐกิจทั้งสองแบบนี้จะมีความแตกต่างกัน และดูเหมือนจะไม่ค่อยมีความเกี่ยวข้องกัน แต่ในความเป็นจริงการแทรกแซงและความสัมพันธ์ของเศรษฐกิจทั้งสองประเภทนี้ก็มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง และเนื่องจากต้นทุนที่เป็นที่ดินและทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้นจึงมีการแก่งแย่งกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่การท่องเที่ยว นอกจากนี้ผลประโยชน์สูงสุดที่ชุมชนได้รับจากการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนก็เป็นเพียงค่าจ้างเล็กๆ น้อยๆ จากค่าแรง หรือขายสินค้าของตนเข้าสู่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเท่านั้น ชุมชนยังไม่ได้มีส่วนในการได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในระดับที่สูงกว่านี้มากนัก ประเด็นเกี่ยวกับความยั่งยืน และความยุติธรรมในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในส่วนของผู้ที่ไม่มีอำนาจต่อรองในการได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นประเด็นที่จะมีการนำเสนอในการอภิปรายในช่วงที่สองนี้ ผ่านการวิเคราะห์อย่างไม่เป็นทางการเพื่อหาหนทางไปพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

ช่วงการอภิปรายในหัวข้อเรื่อง “เราายังไม่ได้ทำอะไรอีกในกระบวนการฟื้นฟู?”

ผู้ร่วมอภิปราย

- คุณ อวยพร สุพรรณการ มูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน Sustainable Development Foundation (SDF)
- คุณไมตรี จงไกรจักร ตัวแทนจากศูนย์ประสานงานหมู่บ้านน้ำเค็ม
- รองศาสตราจารย์สุริชัย หวันแก้ว ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- คุณปริดา คงแป้น จากมูลนิธิชุมชนไท
- คุณอรรธรณ หาดทะเล ตัวแทนเยาวชน ทับตะวัน จังหวัดพังงา
- คุณอนุสรณ์ แก้วกัจจาล ผู้อำนวยการ ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยฯ กรมบรรเทาสาธารณภัย

สามปีหลังสึนามิ ร่องรอยความเสียหายที่มองเห็นได้จากภัยพิบัติในครั้งนั้น ได้หายไปเกือบหมดแล้ว มีเพียงบางอย่างที่ยังคงเก็บไว้เพื่อให้เป็นอนุสรณ์เตือนความทรงจำหรือสิ่งแสดงให้ระลึกถึงภัยสึนามิ สึนามิคือประวัติศาสตร์หน้าหนึ่ง การฟื้นฟูในระยะกลางก็มาถึงระยะสุดท้าย และจะสิ้นสุดไปในอีกไม่นาน การฟื้นฟูในระยะยาวก็ได้เข้ามาแทนที่ในกระบวนการพัฒนาพื้นที่ๆ ได้รับผลกระทบ สามปีหลังสึนามิได้ผ่านไป แล้วนี่อาจเป็นโอกาสสุดท้ายที่เราจะสามารถร่วมกันผลักดันนโยบายต่างๆ ที่เกี่ยวกับการฟื้นฟูหลังสึนามิ ในอันที่จะสร้าง “โอกาสจากวิกฤติ” ให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง

“อะไรคือสิ่งที่เราายังไม่ได้ดำเนินการในกระบวนการฟื้นฟูสึนามิที่ผ่านมา?” คือคำถามแรกที่จะเป็นหัวข้อในการสนทนาในช่วงสุดท้ายนี้ ประเด็นที่จะเกิดจากการสนทนาในหัวข้อนี้อาจเกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ ต่อไปนี้ได้แก่: จะทำอย่างไรเพื่อที่จะไขข้อข้องใจของชุมชนผู้ประสบภัยที่เกิดในกระบวนการฟื้นฟูที่ผ่านมา? จะต้องทำอะไรอีกบ้างในการเตรียมรับมือภัยพิบัติ? จะสร้างความมั่นใจให้ชุมชนได้อย่างไรว่าการดำเนินการในช่วงต่อไปจะเป็นการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนในระหว่างที่การให้ความสนใจเยียวยาผลกระทบจากสึนามิก็ดูค่อยๆ ลดความสำคัญไปเรื่อยๆ? เราจะแปรความตื่นตัวของชุมชนในเรื่องการเมือง และสังคมให้กลายเป็นหนทางในการสร้างโอกาสด้านเศรษฐกิจใหม่ๆ เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนได้อย่างไร? วิทยากรที่เข้าร่วมในการสัมมนาในครั้งนี้ได้รับเชิญเข้ามาเพื่อนำเสนอข้อมูลเพียงบางส่วนเกี่ยวกับมุมมองเกี่ยวกับสิ่งสำคัญในวาระการฟื้นฟูหลังสึนามิเท่านั้น ดังนั้นการอภิปรายในช่วงนี้จึงเป็นการสนทนาที่เปิดกว้างให้กับผู้เข้าร่วมการประชุมได้นำเสนอความคิดเห็นร่วมกัน